

Zadeva C-398/23**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča****Datum vložitve:**

29. junij 2023

Predložitveno sodišče:

Sofijski gradski sad (okrajno sodišče za mesto Sofija, Bolgarija)

Datum predložitvene odločbe:

29. junij 2023

Obtoženec v postopku:

PT

Predmet postopka v glavni stvari

Kazenski postopek z obtožnico zoper 41 oseb zaradi vodenja organizirane hudodelske združbe za distribucijo prepovedanih drog in zaradi sodelovanja v tej združbi.

Predmet in pravna podlaga predloga za sprejetje predhodne odločbe

Razlaga členov 4 in 5 Okvirnega sklepa 2004/757, člena 4 Okvirnega sklepa 2008/841, člena 6 Direktive 2012/13 ter členov 20, 47, 48 in 52 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah.

Vprašanja za predhodno odločanje

Ali je nacionalni zakon, v skladu s katerim je za odobritev sporazuma, na podlagi katerega se konča kazenski postopek zoper obtoženca, če je postopek v sodni fazi, potrebno soglasje soobtožencev in njihovih zagovornikov, medtem ko v predkazenskem postopku tako soglasje ni potrebno, skladen s členom 4(1) in členom 5 Okvirnega sklepa 2004/757 ter členom 4 Okvirnega sklepa 2008/841 v povezavi s členom 20 Listine?

Ali je nacionalni zakon, ki omejuje možnost obtoženca za to, da bi bil sporazum, ki ga je sklenil (s katerim se mu nalaga milejša kazen), predmet vsebinske presoje sodišča, pri čemer gre pri omejitvi za to, da je treba pridobiti soglasje soobtožencev, v skladu s členom 4(1) Okvirnega sklepa 2004/757 v povezavi s členom 48(2) in členom 52(1) Listine?

Ali je nacionalni zakon, ki to omejitev določa tudi kot posledico tega, da se obtožencu sporočijo podrobne informacije o obdolžitvah, v skladu s členom 6(3) v povezavi z (1) Direktive 2012/13 ter v povezavi s členom 47, prvi odstavek, in členom 52(1) Listine?

Zakonodaja in sodna praksa Unije

Pogodba o Evropski uniji

Listina Evropske unije o temeljnih pravicah

Okvirni sklep Sveta 2004/757/PNZ z dne 25. oktobra 2004 o opredelitvi minimalnih določb glede elementov kaznivih dejanj in kazni na področju nedovoljenega prometa s prepovedanimi drogami (UL 2004, L 335, str. 8)

Okvirni sklep Sveta 2008/841/PNZ z dne 24. oktobra 2008 o boju proti organiziranemu kriminalu (UL 2008, L 300, str. 42)

Direktiva 2012/13/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2012 o pravici do obveščenosti v kazenskem postopku (UL 2012, L 142, str. 1)

Sodba z dne 6. junija 2023, O. G. (Evropski nalog za prijetje zoper državljana tretje države) (C-700/21, EU:C:2023:444)

Sodba z dne 13. junija 2019, Moro (C-646/17, EU:C:2019:489)

Nacionalna zakonodaja

Nacionalni procesni zakon – Nakazatelno-protsesualen kodeks (zakon o kazenskem postopku) (NPK) – člen 381 (sklenitev sporazuma med državnim tožilstvom in zagovornikom obdolženca/obdolženke v predkazenskem postopku, na podlagi katerega se konča kazenski postopek), člen 382 (sodna odobritev sporazuma v predkazenskem postopku), člen 384 (sodna odobritev sporazuma, ki ga skleneta državno tožilstvo in zagovornik obtoženca/obtoženke v sodni fazi, na podlagi katerega se konča kazenski postopek), člen 383 (izenačitev posledic odobrenega sporazuma in posledic pravnomočne sodbe), člen 118(1), točka 1 (zaslišanje obdolženca/obtoženca, postopek zoper katerega je bil končan na podlagi sporazuma/pravnomočne sodbe, kot priča), člen 120(1), druga alineja, NPK (dolžnosti priče).

Terminologija za namene predloga za sprejetje predhodne odločbe

„Obdolženec“ je oseba, ki se na podlagi izrecnega akta (sklep o uvedbi preiskave), v katerem sta navedena kaznivo dejanje, ki se ji očita, in njegova pravna opredelitev in ki obdolženca na splošno seznanja s sumom zoper njega, kazensko preganja v predkazenskem postopku.

„Predkazenski postopek“ je pripravljalna faza kazenskega postopka, ki je namenjena zbiranju dokazov in odločitvi državnega tožilstva o vložitvi obtožnice pri sodišču.

„Obtoženec“ je oseba (obdolženec iz predkazenskega postopka), zoper katero je bila pri sodišču vložena obtožnica (sodna faza), v kateri so izčrpno opisani dejanski in pravni razlogi za vložitev obtožnice.

„Sodna faza“ je dejanska osrednja faza kazenskega postopka, ki se začne z vložitvijo obtožnice državnega tožilstva pri sodišču.

Sporazum

Če obdolženec/obtoženec prizna krivdo za očitano kaznivo dejanje, lahko njegov zagovornik z državnim tožilstvom sklene sporazum (člen 381(1) in člen 384 NPK). Če je obdolžencev/obtožencev več, lahko vsak obdolženec/obtoženec ločeno in samostojno sklene tak sporazum (člen 381(7) in člen 384 NPK).

Ta sporazum nadomesti meritorno odločitev. V sporazumu se določijo vse točke, ki bi jih bilo treba navesti v meritorni odločitvi (sodba), in sicer se navedejo kaznivo dejanje, ki ga je storil obdolženec/obtoženec, in njegova pravna opredelitev ter vrsta in višina kazni (in druge točke) (člen 381(5) in člen 384 NPK).

S sporazumom se pogosto določi kazen, ki je milejša od tiste, ki bi bila izrečena, če bi bila zadeva obravnavana po rednem postopku (člen 381(4) in člen 384 NPK).

Sporazum podpišeta državni tožilec in zagovornik. Če se obdolženec/obtoženec strinja s sporazumom, ga prav tako podpiše; poleg tega se odpove sojenju v rednem postopku (člen 381(6) in člen 384 NPK).

Stranke (sporazuma) nato predlagajo sodišču, naj odobri ta sporazum (člen 382(1) in člen 384 NPK). Če sodišče oceni, da sporazum ustreza zakonskim zahtevam, ga odobri (člen 382(7) in člen 384 NPK).

Sporazum se lahko sklene v predkazenskem postopku in v sodni fazi kazenskega postopka (člena 381 in 384 NPK).

Če se sporazum sklene v predkazenskem postopku (to je, potem ko je bil zagovornik, kot je navedeno zgoraj, s sklepom o uvedbi preiskave seznanjen z osnovnimi značilnostmi obtožbe), zadostuje, da soglasje podajo le državni tožilec,

zagovornik in obdolženec, ne da bi ga morali podati tudi soobdolženci in njihovi zagovorniki (člen 381(6) NPK).

Če se sporazum sklene v sodni fazi (to je, potem ko je bila obtožnica vložena pri sodišču ter vročena zagovorniku in obtožencu), je potrebno tudi soglasje vseh udeležencev sodnega postopka, vključno s soobtoženci in njihovimi zagovorniki (člen 384(3) NPK).

V obravnavanem primeru je treba v skladu s členom 384(3) NPK pridobiti poimensko soglasje ostalih 39 soobtožencev in njihovih zagovornikov, da se lahko odobri sporazum, ki ga je sklenil PT.

Sporazum, ki ga sodišče odobri v predkazenskem postopku ali sodni fazi kazenskega postopka, ima učinek pravnomočne sodbe (člen 383(1) NPK), tako da se lahko obdolženec/obtoženec, postopek zoper katerega je bil na podlagi sporazuma končan, v zadevnem postopku (ki se zoper soobdolžence/soobtožence nadaljuje) zasliši kot priča (člen 118(1), točka 1, NPK).

Priča je (za razliko od obdolženca/obtoženca, ki ima pravico do molka) dolžna povedati vse, kar ve o zadevi (člen 120(1), druga alineja, NPK), in lahko pričanje odkloni le v izjemnih primerih.

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka

- 1 Zoper 41 oseb poteka kazenski postopek zaradi vodenja in sodelovanja v organizirani hudodelski združbi, katere cilj je distribucija prepovedanih drog – kokaina, heroina, marihuane, amfetamina, metamfetamina in MDMA – z namenom obogatitve. Ena od teh oseb je PT, druga pa SD. Poleg tega se jim očita storitev stranskih kaznivih dejanj, in sicer PT, da je imel z namenom njegove distribucije v posesti kokain, in SD, da je gojil marihuano za potrebe te organizirane hudodelske združbe.
- 2 Prvotno je bila obtožnica vložena 25. marca 2020, vendar je bila zadeva iz postopkovnih razlogov – in sicer zaradi njene nejasne vsebine, zaradi katere obdolženci niso mogli razumeti, kaj se jim je očitalo – zaradi odprave teh napak vrnjena državnemu tožilstvu.
- 3 V predkazenskem postopku sta državni tožilec in zagovornik SD 26. avgusta 2020 sklenila sporazum, v katerem je SD v zameno za milejšo kazen priznal krivdo.

Soglasje vseh 40 soobtoženih, ki je potrebno za odobritev sporazuma, ni bilo pridobljeno.

Sodišče (ne predložitveno sodišče) je 1. septembra 2020 odobrilo sporazum.

- 4 Spetsializirana prokuratura (specializirano državno tožilstvo, Bolgarija) je 28. avgusta 2020 vložilo novo, popravljeno različico obtožnice. Sodni postopek se

je pri predložitvenem sodišču znova začel. Tokrat je bilo odločeno, da je obtožnica jasna in podrobna ter da se na njeni podlagi lahko začne sodni postopek.

- 5 PT je po seznanitvi s to novo, popravljeno obtožnico predlagal, da bi priznal krivdo in sklenil sporazum, da bi se mu naložila milejša kazen. Zato sta državni tožilec in zagovornik PT 17. novembra 2020 sklenila sporazum, s katerim je PT priznal krivdo; določena je bila kazen zavora treh let, ki je bila pogojno odložena za pet let. Drug senat (ne predložitveno sodišče) je zaradi neobstoja soglasja vseh soobtožencev in njihovih zagovornikov 21. januarja 2021 zavrnil odobritev tega sporazuma.
- 6 Državni tožilec in zagovornik PT sta 10. maja 2022 ponovno sklenila enak sporazum. S sklicevanjem na določbe prava Unije sta predlagala, naj se za odobritev sporazuma s strani sodišča ne pridobi soglasja soobtožencev.
- 7 Drug senat (ne predložitveno sodišče) je 18. maja 2022 ugotovil, da je za odobritev sporazuma potrebno soglasje ostalih udeležencev, in je zato zavzel stališče, da se sporazuma ne sme odobriti (ne da bi ostalih 39 soobtožencev seznanil s sporazumom in pridobil njihovo soglasje).
- 8 Istega dne, takoj po zavrnitvi odobritve sporazuma, so stranke sporazuma – državni tožilec, PT in njegov zagovornik – predložitvenemu sodišču potrdile, da želijo skleniti tak sporazum. Potrdile so zlasti tudi svoje stališče, da soglasje soobtožencev za odobritev tega sporazuma ni potrebno.
- 9 Predložitveno sodišče opozarja, da je bil drugi sporazum zavrnjen z obrazložitvijo, da soobtoženci in njihovi zagovorniki niso podali soglasja, čeprav njihovo mnenje v zvezi s tem sploh ni bilo pridobljeno. Zlasti na podlagi neobstoja soglasja k prvemu sporazumu z dne 17. novembra 2020 ni mogoče sklepati, da tako soglasje ne bo podano k drugemu sporazumu z dne 10. maja 2022.

Kratka predstavitev obrazložitve predloga

- 10 Predložitveno sodišče mora v obravnavanem primeru preizkusiti, ali mora ostalih 39 soobtožencev podati soglasje k sporazumu, ki sta ga v kazenskem postopku, ki pred njim poteka zaradi sodelovanja v organizirani hudodelski združbi za distribucijo prepovedanih drog in zaradi posesti prepovedanih drog z namenom njihove distribucije, sklenila zagovornik PT in državni tožilec.
- 11 Predložitveno sodišče je v zvezi s tem že vložilo predlog za sprejetje predhodne odločbe v zadevi C-432/22, o kateri se še odloča, vendar je glede na novo sodno prakso Sodišča v zadevi C-700/21 sklenilo isto vprašanje postaviti z drugega vidika.
- 12 Ker se razlaga, za katero se zdaj naproša, nanaša na določbe Listine (člena 20 in 47), Listina pa se uporablja samo, ko se izvaja pravo Unije, je predložitveno sodišče v zvezi s tem opravilo določen razmislek.

- 13 Ker gre pri pravnem institutu sporazuma za sredstvo za naložitev kazni, spada na področje uporabe člena 4(1) Okvirnega sklepa 2004/757, ki se nanaša na vrsto in višino kazni za kazniva dejanja, povezana s posestjo prepovedanih drog z namenom distribucije, in določa, da mora biti kazen učinkovita, sorazmerna in odvračilna.
- 14 Predložitveno sodišče poleg tega meni, da sporazum pomeni tudi dejanje v smislu člena 5 Okvirnega sklepa 2004/757 in člena 4 Okvirnega sklepa 2008/841, ki v primeru sodelovanja obdolženca/obtoženca omogočata znižanje kazni. V zvezi s tem opozarja, da je sporazum pravno sredstvo za končanje kriminalnih dejanj obdolženca/obtoženca in omogoča, da ta poda izjavo o dejanjih soobtožencev, ki služi kot dokaz, če je po odobritvi sporazuma predvideno njegovo zaslišanje kot priča.
- 15 Glede na navedeno predložitveno sodišče meni, da nacionalni pravni institut sporazuma – ne glede na to, da so bile nacionalne določbe uvedene pred sprejetjem navedenih okvirnih sklepov –, pomeni prenos ustreznih določb Okvirnega sklepa 2004/757 (člen 4(1) in člen 5) in Okvirnega sklepa 2008/841 (člen 4) in da se Listina zato uporablja.

Prvo vprašanje za predhodno odločanje

- 16 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem sprašuje, ali je nacionalna ureditev o sklenitvi sporazuma, ki po vsebini pomeni prenos člena 4(1) in člena 5 Okvirnega sklepa 2004/757 ter člena 4 Okvirnega sklepa 2008/841, skladna z načelom enakosti pred zakonom, določenim v členu 20 Listine.
- 17 Predložitveno sodišče se sklicuje na sodno prakso Sodišča, v skladu s katero polje proste presoje, ki ga ima država članica pri prenosu, ni neomejeno in mora spoštovati temeljna načela iz člena 6(1) Pogodbe o Evropski uniji, vključno z načelom enakosti pred zakonom, ki je določeno v členu 20 Listine (C-700/21, točki 39 in 40). V skladu s tem načelom se primerljivi položaji ne obravnavajo različno in se različni položaji ne obravnavajo enako, razen če je takšno obravnavanje objektivno utemeljeno.
- 18 Predložitveno sodišče v zvezi s tem razmišlja, da imajo obdolženci in obtoženci pri sklenitvi sporazuma enakovredne zakonite interese. Njihov položaj je glede predmeta, cilja in načel nacionalne ureditve primerljiv, obravnavajo pa se različno, čeprav na enak način spadajo na področje uporabe Okvirnega sklepa 2004/757 in Okvirnega sklepa 2008/841, v določbah katerih se ne razlikuje glede na to, ali se sporazum sklene v predkazenskem postopku ali sodni fazi postopka.
- 19 Predložitveno sodišče pojasnjuje, da je v nacionalni določbi o sporazumu samo za sodno fazo določeno, da morajo obtoženci pridobiti soglasje soobtožencev in njihovih zagovornikov; sodišče, ki odloča o sporazumu, ni pristojno, da bi ob upoštevanju konkretnih okoliščin posameznega primera presodilo, ali je treba pridobiti soglasje soobtožencev (to je, ali je to nujni pogoj).

Drugo vprašanje za predhodno odločanje

- 20 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem sprašuje, ali nacionalna ureditev o sklenitvi sporazuma v sodni fazi pomeni omejitev pravice do obrambe, zagotovljene s členom 48 Listine, ki je obtožencu, kot je PT, v pravu Unije priznana s členom 4(1) Okvirnega sklepa 2004/757, in, če je odgovor pritrdilen, ali je taka omejitev skladna s členom 52 Listine.
- 21 Predložitveno sodišče v zvezi s tem opozarja, da pojem „pravica do obrambe“ iz člena 48(2) Listine ne napotuje na nacionalno pravo, ampak ima avtonomni pomen, tako da je Sodišče Evropske unije izključno pristojno za presojo, ali je sporazum (sklenjen v predkazenskem postopku ali sodni fazi), kot je določen v bolgarskem pravu, pravno sredstvo in ali je njegov učinek zakonito omejen.
- 22 Predložitveno sodišče ne glede na protislovno, nezavezujočo nacionalno sodno prakso Varhoven kasatsionen sad (vrhovno kasacijsko sodišče, Bolgarija, v nadaljevanju: VKS) v zvezi s pravico obdolženca/obtoženca do sklenitve sporazuma meni, da gre ravno za pravico do sklenitve sporazuma, ker mora sodišče, ki obravnava sporazum, odločiti o njegovi vsebini in je v sporazumu predvidena naložitev milejše kazni.
- 23 Glede na vse navedeno predložitveno sodišče meni, da nacionalna ureditev o sklenitvi sporazuma v sodni fazi (člen 384(3) NPK) pomeni znatno omejitev tega pravnega sredstva, zaradi katere to nima učinka. V obravnavanem primeru se zdi, da ni mogoče pridobiti soglasja ostalih 39 soobtožencev, da bi bila lahko PT v primeru sklenitve sporazuma naložena kazen, določena v sporazumu, ki je milejša od kazni, ki bi se mu naložila, če bi se postopek končal z obsodbo.
- 24 Predložitveno sodišče meni, da zadevna omejitev sklenitve sporazuma v sodni fazi, čeprav je predpisana z zakonom, ni povezana s cilji splošnega interesa ali zahtevami glede zaščite pravic in interesov drugih v smislu člena 52 Listine, zlasti ker v obravnavanem postopku kot stranke niso udeleženi oškodovanci.
- 25 Predložitveno sodišče meni, da interesi soobtožencev, če se nanašajo na nasprotovanje temu, da bi PT, ki lahko pozneje kot priča izpove zoper njih, sklenil sporazum, ne spadajo na področje uporabe člena 52 Listine. Zato ti interesi niso zakoniti.

Tretje vprašanje za predhodno odločanje

- 26 Predložitveno sodišče s tretjim vprašanjem sprašuje, ali nacionalna ureditev o sklenitvi sporazuma v sodni fazi zaradi omejitve pravice, ki je zagotovljena s členom 47 Listine, ki je obtožencu, kot je PT, v pravu Unije priznana s členom 6(3) Direktive 2012/13, pomeni tudi omejitev pravice do učinkovitega pravnega sredstva, in, če je odgovor pritrdilen, ali je taka omejitev skladna s členom 52 Listine.

- 27 Predložitveno sodišče meni, da gre pri nacionalni ureditvi o sklenitvi sporazuma v sodni fazi (člen 384(3) NPK) za napačen prenos člena 6(1) Direktive 2012/13.
- 28 Rezultat uporabe nacionalne ureditve, v skladu s katero lahko obdolženec le v predkazenskem postopku sklene sporazum brez soglasja soobdolžencev, v sodni fazi pa mora pridobiti ustrezno soglasje, je tak: obtoženec s tem, ko uveljavi svojo pravico do dostopa do celotnega besedila obtožnice v skladu s členom 6(3) Direktive 2012/13, izgubi možnost, da bi sklenil sporazum, ne da bi moral pridobiti soglasje soobtožencev.
- 29 To pomeni, da lahko obdolženec, ki se strinja z bolj splošnim opisom njegove obtožbe in sklene sporazum zgolj na podlagi delnih informacij, ki jih vsebuje ta opis, doseže sodno presojo tega sporazuma, ne da bi bil odvisen od soglasja soobdolžencev. Če pa čaka, da bo prejel obtožnico, da se bo lahko izčrpno seznanil z obdolžitvami zoper njega in se nato ob poznavanju dejanskega položaja odločil za sklenitev sporazuma, mora – takoj po sklenitvi tega sporazuma z državnim tožilstvom – pridobiti soglasje soobtožencev, da lahko sodišče vsebinsko preuči sporazum.
- 30 Predložitveno sodišče meni, da uveljavljanje pravice na podlagi člena 6(3) Direktive 2012/13 neposredno vpliva na učinkovitost pravnih sredstev, ki jih ima na voljo obtoženec na podlagi nacionalnega prava, pri čemer zlasti omejuje možnost sklenitve sporazuma, kar pomeni, da je pravici obtoženca do obveščeniosti o obdolžitvah znatno odvzet polni učinek, ki je potreben za zagotovitev poštenega sojenja, tudi glede učinkovitega uveljavljanja pravice do obrambe.
- 31 Polni učinek podrobne obvestitve o obdolžitvah v skladu s členom 6(3) Direktive se izraža tudi v tem, da lahko obtoženec ob poznavanju dejanskega položaja odloči, kako želi uveljaviti svojo pravico do obrambe, k čemur spada tudi sklenitev sporazuma. Vendar se mora hkrati v sodni fazi soočiti z omejitvijo, da mora pridobiti soglasje vseh soobtožencev in njihovih zagovornikov, da lahko sodišče obravnava ta sporazum, kar je samodejna posledica uveljavljanja te pravice.
- 32 Predložitveno sodišče meni, da je lahko taka omejitev upravičena samo ob upoštevanju člena 52 Listine, in se v zvezi s tem sklicuje na svoje trditve v zvezi z drugim vprašanjem.
- 33 Predložitveno sodišče navaja, da se položaj v obravnavani zadevi od položaja v zadevi C-646/17 razlikuje v tem, da PT omejitev za to, da bi lahko sodišče obravnavalo sklenjeni sporazum, ni povzročil sam s svojimi dejanji. Nasprotno stališče bi pomenilo, da se mu očita, da je hotel svojo pravico do prejema podrobnih informacij o obdolžitvah na podlagi člena 6(3) Direktive uveljaviti, preden bi se odločil skleniti sporazum. S takim očitkom bi se pravici do obveščeniosti o obdolžitvah, priznani v tej direktivi, v veliki meri odvzel pomen.